

27. Ders (27.2.1989 tarihli ders notu)

Dersin amacı:

1. Manevi tekit kelimelerinin kullanımı
2. “Biri” ve “başka” kelimelerinin cinsiyetlere göre kullanımı

MANEVİ TEKİT

Her ikisi, her ikisi de (erkek için kullanılır)	Kilâ	كِلَا
Her ikisi, her ikisi de (bayan için kullanılır)	Kiltâ	كِلْتَا

Üstteki kelimeler, gramerde “manevi tekit” başlığı altında incelenir.

Anlamı pekiştirilecek kelimedenden sonra gelirler ve onun irabını alırlar.

Bu tekit kelimeleri, tekit ettikleri isme sayı ve cinsiyet yönünden uyan zamirlere muzaf olurlar. (o zamirlerin başına gelirler).

Cümlede merfu (özne) iken:

Erkek için:	Bayan için:
ذَهَبَ الرَّجُلَانِ كِلَاهُمَا	ذَهَبَتِ الْبِنَتَانِ كِلْتَاهُمَا
Zehebe'r-raculâni kilâhumâ	Zehebeti'l-bintâni kiltâhuma
Her iki adam da gitti.	Her iki kız da gitti.

Cümlede mansub (nesne) iken:

Erkek için:	Bayan için:
رَأَيْتُ الرَّجُلَيْنِ كِلَيْهِمَا	رَأَيْتُ الْبِنَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا
Raeytu'r- raculeyni kileyhima	Raeytu'l-binteyni kilteyhimâ
Her iki adamı da gördüm.	Her iki kız da gördüm.

Cümlede mecrur durumunda iken:

(Mecrur: Başına onu etkileyecek cer harfî vs gelen kelimeye denir.)

Aşağıdaki örnekte ب cer harfî kullanılmıştır.

Erkek için:	Bayan için:
مَرَرْتُ بِالرَّجُلَيْنِ كِلَيْهِمَا	مَرَرْتُ بِالْبِنَتَيْنِ كِلْتَيْهِمَا
Marartu bi'r-raculeyni kileyhimâ.	Marartu bi'l-binteyni kilteyhimâ.
Her iki adama da uğradım	Her iki kıza da uğradım.

... 'ın biri, birisi (erkek için kullanılır)	Ehadu	أَحَدُ
... 'ın biri, birisi (bayan için kullanılır)	İhdâ	إِحْدَى

Başka, diğer (erkek için kullanılır)	Âharu	آخَرُ
Başka, diğer (bayan için kullanılır)	Uhrâ	أُخْرَى

فِي الصَّفِّ شَابَّانِ
Fi's-saffi şâbbâni
Sınıfta iki genç var.

أَحَدُهُمَا سَمِينٌ
Ehaduhumâ semînun.
Onlardan birisi şişman.

وَالْآخِرُ نَحِيفٌ
Ve'l-âharu nahîfun.
Diğeri zayıftır.

كِلَاهُمَا طَالِبٌ فِي هَذِهِ الْكُلِّيَّةِ.
Kilâhumâ tâlibun fî hâzihi'l-kulliyyeti.
Her ikisi de bu fakültede öğrencidir.

وَلَكِنْ مَا هُمَا طَالِبَيْنِ مِنْ طُلَّابِ صَفَّنَا.
Velâkin mâ humâ tâlibeyni min tullâbi saffinâ.
Ama bizim sınıfın öğrencilerinden değiller (Bizim sınıftan değiller).

Aynı diyalogun iki bayan için kullanılışı:

فِي الصَّفِّ فَتَاتَانِ (شَابَّتَانِ)
Fi's-saffi fetâtâni (şâbbetâni)
Sınıfta iki genç kız var.

إِحْدَاهُمَا سَمِيْنَةٌ
İhdâhumâ semînetun.
Onlardan birisi şişman.

وَالْأُخْرَى نَحِيْفَةٌ
Ve'l-uhrâ nahîfetun.
Diğeri zayıftır.

كِلْتَاهُمَا طَالِبَةٌ فِي هَذِهِ الْكُلِّيَّةِ
Kiltâhumâ tâlibetun fî hâzihi'l-kulliyyeti.
Her ikisi de bu fakültede öğrencidir.

وَلَكِنْ مَا هُمَا طَالِبَتَيْنِ مِنْ طَالِبَاتِ صَفِّنَا.

Velâkin mâ humâ tâlibeteyni min tâlibâti saffînâ.

Fakat bizim sınıfın öğrencilerinden değiller.

كِلْتَاهُمَا تَدْرُسُ فِي هَذِهِ الْكُلِّيَّةِ

Kiltâhumâ tedrusu fî hâzihi'l-kulliyyeti.

İkisi de bu fakültede okuyor.

فِي الصَّفِّ رَجُلٌ طَوِيلٌ وَ رَجُلٌ قَصِيرٌ

Fi's-saffi raculun tavîlun ve raculun kasîrun.

Sınıfta bir uzun, bir de kısa adam var.

الْقَصِيرُ أَبِي

El-kasîru ebî.

Kısa (olanı) babamdır.

وَالْآخِرُ لَا أَعْرِفُهُ.

Ve'l-âharu lâ aġrifuhû.

Ama öteki, onu tanımıyorum.

لَا أَعْرِفُ الْآخِرَ

Lâ aġrifu'l-âhara.

Ötekini tanımıyorum.

فِي الدُّرُجِ كِتَابَانِ

Fi'd-durci kitâbâni.

Çekmecede iki kitap var.

كِلَاهُمَا ذُو غِلَافٍ بُنِّيٍّ

Kilâhumâ zû gilâfin bunniyyin.

Her ikisi de kahverengi kaplı.

فِي الدُّرْجِ كِتَابَانِ كِلَاهُمَا ذُو غِلَافٍ بُنِّيٌّ

Fi'd-durci kitâbâni kilâhumâ zû gilâfin bunniyyin

Çekmecedde, her ikisi de kahverengi kaplı olan iki kitap var.

أَحَدُهُمَا سَمِيكٌ وَالْآخَرُ رَقِيقٌ

Ehaduhumâ semîkun ve'l-âharu rakîkun.

Biri kalın, diğeri incedir.

هَاتِي لِي الرَّقِيقَ مِنْهُمَا.

Hâti lî er-rakîka minhumâ.

Bana (onlardan) ince olanını getir.

Not: “İnce” kelimesinin başındaki el takısı ve “minhuma” kelimesinin birlikte kullanılışı, İngilizcedeki “the (sıfat) one” kalıbının kullanımı gibidir. “the big one” = “büyük olanı” gibi.

KELİMELELER

Kahve tanesi (Kahve çekirdeği)	Bunn= Habbetu kahve	حَبَّةٌ قَهْوَةٍ = بُنٌّ
Kahverengi	Bunniyy	بُنِّيٌّ
Kitap kapağı	Gılâf	غِلَافٌ

Kül	Ramâd	رَمَادٌ
Kül rengi, gri	Ramâdiyy	رَمَادِيٌّ
Bloknot	Kurrâse	كُرَّاسَةٌ

Arapça'daki bazı isimlerin ortak kullanılışları:

(أَبٌ - أَخٌ - حَمٌّ - فَمٌّ - دُو) kelimeleri tamlamanın ilk kelimesi (muzaf) olunca şu değişikliklere uğrar.

Tamlamada mecrur hali	Tamlamada mansub hali	Tamlamada Merfu hali	Tamlamasız hal
أَبِي Ebî	أَبَا Ebâ	أَبُو Ebû	أَبْ Eb

هَلْ تَعْرِفُ أَبَا هَذِهِ الْبِنْتِ ؟

Hel tağrifu ebâ hâzihi'l-binti?

Bu kızın babasını tanıyor musun? (Tamlamada mansub halde)

حَقِيبَةُ أَبِي فُسُون

Hakîbetu ebî Fusun

Fusun'un babasının çantası (Tamlamada mecrur halde)

لَا أَعْرِفُ إِسْمَ أَبِي فُسُون

Lâ aġrifu isme ebî Fûsun

Fûsun'un babasının ismini bilmiyorum. (Tamlamada mecrur halde)

رَأَيْتُ بِنْتَيْنِ فِي الْحَدِيقَةِ

Raeytu binteyni fi'l-hadîkati.

Bahçede iki kız gördüm.

هَلْ هُمَا بِنْتَاكَ ؟

Hel humâ bintâke?

Onlar senin kızların mı? (Tamlamada merfu halde)

إِحْدَاهُمَا سَمِينَةٌ وَ الْآخَرَى نَحِيفَةٌ . أَلَيْسَ كَذَلِكَ ؟

İhdâhumâ semînetun ve'l-uhrâ nahîfetun. E leyse kezâlike?

Biri şişman, diğeri zayıf. Öyle değil mi?

السَّمِينَةُ بِنْتِي.

Es-semînetu bintî.

Şişmanı, benim kızım.

الْبِنْتُ السَّمِينَةُ هِيَ بِنْتِي سَلْمَى.

El-bintu's-semînetu hiye bintî. Bintî Selmâ.

Şişman kız, benim kızım Selma.

النَّحِيفَةُ ؛ بِنْتُ فَرِيدٍ

En-nahîfetu bintu Ferîdin.

Zayıfı, Ferit'in kızıdır.

وَأُمُّ النَّحِيفَةِ فَهِيَ بِنْتُ فَرِيدٍ

Ve emma'n-nahîfetu fehiye bintu Ferîdin.

Zayıfı ise, Ferit'in kızıdır.

... 'ya gelince, ...ise

Emmâfe

أُمَّا.....فَ

عَلَى الطَّوَلَةِ كُرَّاسَتَانِ

Ale't-tâvileti kurrâsetâni.

Masanın üzerinde iki defter (bloknot) var.

إِحْدَاهُمَا قَدِيمَةٌ وَ الْأُخْرَى جَدِيدَةٌ.

İhdâhumâ kadîmetun ve'l-uhrâ cedîde(tun).

Biri eski, diğeri yenidir.

كِلْتَاهُمَا سَمِيكَةٌ

Kiltâhumâ semîke(tun).

Her ikisi de kalındır.

Üstteki 3 cümlenin anlamını bütün olarak verirsek:

Masanın üzerinde, her ikisi de kalın olan, biri eski diğeri yeni 2 defter var.

مَنْ نَسِيَ هَاتَيْنِ هُنَا يَا تُرَى؟

Men nesiye hâteyni hunâ yâ turâ?

Acaba bunları burada kim unuttu?

لَمْ يَنْسَهُمَا أَحَدٌ

Lem yensehumâ ehad(un).

Onları kimse unutmadı.

الْكُرَّاسَةُ الْقَدِيمَةُ لِي وَ أَمَّا الْجَدِيدَةُ فَهِيَ لِأُورْخَانَ

El-kurrâsetu'l-kadîmetu lî, ve emma'l-cedîdetu fe hiye li Orhan

Eski defter benim, yenisi ise Orhan'ın.

سَيَحْضُرُ وَ سَيَأْخُذُهَا بَعْدَ قَلِيلٍ

Seyahduru ve seye'huzuhâ bağde kalîl(in).

Az sonra gelip onu alacak.

KELİMELER

Bahçe	Hadîka(tun)	حَدِيقَةٌ
Bahçeler	Hadâik(u)	حَدَائِقُ
Tür, çeşit, nevi	Nev'(un)	نَوْعٌ
Türler, çeşitler	Envâ(un)	أَنْوَاعٌ
Yanında (var)	İnde	عِنْدَ
Yanında, katında (var)	Ledâ	لَدَى

Ucuz	Rahîs(un)	رَخِيسٌ
------	-----------	---------

Not: Leda ve inde kelimeleri aynı anlama gelmelerine rağmen inde edatı, ötekinden daha işlek, daha yaygındır. “ Leda” çok klasik (fasih) bir kullanımdır.

عِنْدَ مَاجِدٍ نَوْعَانِ مِنَ الثُّفَّاحِ
İnde Mâcidin nev’âni mine’t-tuffâh(i).
Macit’te iki çeşit elma var.

نَوْعٌ صَغِيرٌ وَ نَوْعٌ كَبِيرٌ
Nev’un sagîrun ve nev’un kebîr(un).
Büyük ve küçük çeşit.

الثُّفَّاحُ الْكَبِيرُ لَيْسَ طَرِيًّا.
Et-tuffâhu’l-kebîru leyse tariyy(en).
Büyük elma taze değil.

وَأَمَّا الصَّغِيرُ فَهُوَ طَرِيٌّ وَ لَذِيذٌ حَقًّا. (جِدًّا)

Ve emma's-sagîru fe huve tariyyun ve lezîzun hakkan (cidden)

Küçüğü ise gerçekten (çok) lezzetli ve taze.

كِلَاهُمَا رَخِيسٌ لِلْغَايَةِ

Kilâhumâ rahîsun li'l-gâye(ti).

Her ikisi de çok ucuz.

Kaynak:

İstanbul Üniversitesi emekli okutmanı Mustafa Seçkin'in derslerinde tuttuğum notlardan derlemedir. Mustafa Seçkin hakkında bilgi için tıklayınız:

http://www.istanbul.edu.tr/edebiyat/bolum_sayfasi/dogudilleri/emektar_hocalar.htm

<http://www.istanbuldakianadolu.com/istanbul/fethi-gemuhluoglunu-mustafa-seckinle-tanimak/>

Hazırlayan: Enise Sema Gonca

Temmuz - 2011

araphocam@yahoo.com

Tüm dosyalar için tıklayın:

<http://www.materiyal.org.tr/arapca/dosyalar.php?uk=380000>